

Justis- og beredskapsdepartementet
Innvandringsavdelingen
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

16 NOV 2012

Oslo, 13. november 2012

Deres ref.: 201201237/KBH

HØRING – FORSLAG TIL ENDRINGER I UTLENDINGSFORSKRIFTEN – ADGANG TIL Å TA LYD- OG BILDEOPPTAK AV ASYLREGISTRERINGEN

NOAS støtter departementets forslag om å forskriftshjemle adgangen til lyd- og bildeopptak i politiregistreringen og asylintervjuet. En adgang til å ta opptak med lyd og bilde i samtlige asylsaker reiser flere personvernspørsmål, men NOAS mener en slik hjemmel vil ha så stor betydning for den enkeltes rettsikkerhet at det er riktig å gjennomføre forslaget.

Vår støtte er imidlertid forutsatt av at opptak gjøres i alle saker, eller at dette i det minste er den klare hovedregelen. Vi er av flere grunner skeptiske til departementets forslag om at opptak skal forbeholdes saker hvor det antas å være et *særskilt* behov. Slik dette er formulert kan det synes som om det legges opp til at opptak kun skal gjøres unntaksvis. I så fall er vår oppfatning at rettssikkerhetsgevinsten vil være svært begrenset. Vi mener det også er betenkelig at departementet legger opp til at politiet skal utarbeide interne retningslinjer for når man skal prioritere å gjøre opptak.

Det vises for det første til at det ikke er mulig å anslå på forhånd hvorvidt et opptak av en registrering eller et intervju vil være nødvendig. NOAS har i et meget stort antall saker sett at det er påberopt fra søkere at rapporten fra politiregistreringen eller asylintervjuet har klare mangler, eller endog grove feil. Selv om rapportene ikke skulle ha slike feil, vil et opptak gjøre det mulig å avklare om det søkeren påberoper medfører riktighet eller ikke. Ut fra de sakene vi har sett, hvor dette har blitt reist som en problemstilling, kan vi ikke se at det skulle være mulig på forhånd å vite at det burde vært gjort et opptak.

NOAS vil her knytte en kommentar til spørsmålet alle søkere blir stilt ved slutten av intervjuet: Om de er fornøyde med tolkingen og gjennomføringen av intervjuet. Dette spørsmålet besvares tilnærmet utelukkende positivt eller nøytralt, og klager forekommer så å si aldri. Både rollefordelingen mellom søker og intervjuer, søkerens ønske om å gi et godt inntrykk og frykten for at en klage vil ha en negativ innvirkning på asylsaken gjør at det skal svært mye til før en søker åpent uttrykker misnøye i en slik situasjon. NOAS har i flere sammenhenger overfor Utlendingsdirektoratet kommentert at disse spørsmålene bør tas ut av intervjumalene. De gir ikke gir en reell mulighet til å komme med klager og skaper dermed i mange saker et falskt inntrykk av at søkeren er fornøyd med intervjuet. Det er derfor etter vår

oppfatning åpenbart at misnøye med intervjusituasjonen fra søkerens side forekommer langt oftere enn det intervjurrapportene kan gi uttrykk for. En slik tilsynelatende ensidig positiv holdning fra asylsøkerens side kan dermed ikke tjene som et argument mot at det gjøres opptak i alle saker.

Det må dessuten påpekes at det i flere tilfeller vil være umulig for søkeren å oppfatte at det gjøres feil under intervjuet. Dersom tolken oversetter et sentralt begrep eller en viktig setning feil, vil dette kunne gjøres både under selve intervjuet og under den avsluttende gjennomlesningen. Søkeren vil derfor ikke ha anledning til å rette en feil før vedkommende blir klar over hva som er skrevet i intervjurrapporten. På det tidspunktet vil det være svært vanskelig å få aksept for at feil er gjort med mindre dette kan dokumenteres. I enkelte saker skal det i det hele tatt svært lite til før en uttalelse blir oppfattet og notert uriktig. Noe som kan få betydning selv om setningen i selve situasjonen ikke fremsto som spesielt viktig. NOAS oppfatning er derfor at det er svært gode grunner til at praksisen med lyd- og bildeopptak omfatter samtlige saker.

Vi vil videre bemerke at legitimiteten til både politiet og UDI, og til de registreringer og intervjuer de gjennomfører, vil bli klart styrket om opptak blir gjort i alle saker. Dersom opptak blir gjort rutinemessig vil en unngå at det stilles spørsmål ved utvelgelsen av saker. Dette har særlig betydning for søkerens tillit til forvaltningen. Om en søker mener det er gjort feil ved registreringen eller intervjuet, og ikke får muligheten til å bevise dette i ettertid fordi det ikke er prioritert å ta opptak i vedkommendes sak, er det åpenbart at dette kan føre til at den enkelte føler seg urettferdig behandlet av forvaltningen.

Som et eksempel på saker hvor et opptak ville hatt stor betydning er tilfeller hvor søkeren oppgir å ha blitt behandlet dårlig av politiet under registreringen. NOAS har i en del saker fått informasjon fra søkere om at politiet har oppført seg på en måte under registreringen, som dersom opplysningene er korrekte, er helt uakseptabelt. Slike rapporter fra søkere har også ført til en intern granskning i politiet. NOAS antar slike hendelser skjer i svært liten grad, men rapporteringen om slike tilfeller er såpass omfattende at det på ingen måte kan utelukkes at det forekommer. Det er etter vår oppfatning åpenbart uheldig om politiet ble anklaget for utilbørlig oppførsel, og det fremkommer at politiet har valgt ikke å gjøre opptak, selv om det var adgang til det.

Dersom opptak ble gjort i alle tilfeller vil det for det første være enkelt å avklare om søkerens påstander er korrekte. Det vil dessuten være grunn til å anta at risikoen for både utilbørlig oppførsel fra politiet, og en eventuell falsk forklaring fra søkerens side, vil reduseres dersom det er kjent at registreringen blir filmet. Som nevnt har ikke NOAS grunn til å anta at utilbørlig oppførsel fra politiet utgjør et omfattende problem, men rutinemessige opptak vil uansett minske risikoen for at slike hendelser forekommer.

Sannsynligvis vil behovet for opptak kun gjelde et fåtall saker. Av ovennevnte grunner mener vi likevel det må gjøres rutinemessige opptak. NOAS kan ikke se at opptak av alle registreringer og intervjuer vil kreve så store ressurser at det vil by på utfordringer. Sett hen til den rettsikkerhetsmessige betydningen dette vil ha er det NOAS sin klare oppfatning at

opptak av samtlige saker er hensiktsmessig. Vi kan heller ikke se at det i dag vil by på teknologiske vanskeligheter å gjennomføre og oppbevare slike opptak.

NOAS deler departementets oppfatning av at bildeopptak vil kunne gi informasjon som ikke vil være tilgjengelig om det bare gjøres lydopptak. Vi støtter derfor forslaget om at det også gis hjemmel til å gjennomføre bildeopptak. Det forutsettes da at det gjøres opptak av hele intervjusituasjonen, slik at det ikke bare er søkeren som filmes. Om fokuset utelukkende settes på søkeren vil dette gi mangelfull informasjon, og vil kunne føles som en belastning for søkeren.

Men selv om bildeopptak kan være nyttig i enkelte tilfeller fremstår det for NOAS som klart viktigere at det gjøres lydopptak i alle saker enn at det innføres bildeopptak. Om departementet kommer til at det vil bli for ressurskrevende å gjøre lyd- og bildeopptak i alle saker vil NOAS derfor anbefale at lydopptak prioriteres.

Det bemerkes at i noen kulturer er det å bli tatt bilde av ansett som svært uheldig, og for enkelte vil dette anses som absolutt uaktuelt. Vi ber derfor departementet vurdere muligheten for at enkelte søkere skal kunne be om at bildeopptak ikke skal gjøres i deres sak. Alternativet vil kunne være at enkelte saker blir dårligere opplyst fordi søkere kan nekte å la seg intervju, eller vil begrense sine opplysninger på grunn av opptaket.

Om departementet kommer til at opptak ikke skal gjøres i alle saker og fastholder at politiet skal utarbeide retningslinjer for hvilke saker som skal prioriteres, mener NOAS det er nødvendig at slike retningslinjer må sendes på høring. Hvilke kriterier som brukes for å velge ut saker er et så viktig spørsmål at utvelgelsen bør være gjenstand for en åpen og demokratisk prosess før kriteriene fastsettes.

Vi takker departementet for anledningen til å delta i høringen. Vi kan gjerne kontaktes om det skulle være spørsmål eller behov for utdypende kommentarer.

Med vennlig hilsen
for **Norsk Organisasjon for Asylsøkere**

Ann-Magrit Austenå
generalsekretær

Andreas Furueth
juridisk rådgiver